

Copyright © 2024 T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı
http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/
Gençlik Araştırmaları Dergisi · Ağustos 2024 · 12(33) · 1-15

ISSN 2791-8157
Başvuru | 15 Eylül 2023
Kabul | 22 Nisan 2024

COVID-19 Pandemisinden Sonra Üniversite Gençliğinin Uzaktan Öğretimi Değerlendirme ve Yaklaşma-Kaçınma Durumları*

Mehmet Cansız**

Çağdaş Ümit Yazgan***

Neval Karanfil****

Mevlüt Uğurlu*****

Öz

Eğitim ile dijital teknolojiler arasındaki bağlantı COVID-19 pandemisi başlamadan önce güçlenmeye başlamış olsa da pandemi sürecinde uzaktan öğretime katılım olağanüstü biçimde yaygınlaşmış, eğitim kurumlarının dijital teknolojilerle bütünleşme eğilimleri ve dijitalleşme pratikleri hiç görülmediği kadar güçlenmeye başlamıştır. Pandemi sonrasında uzaktan öğretim ve dijitalleşme konularında arayışlar ve uygulamalar etkisini önemli ölçüde hissettirmeye devam etmektedir. Bu araştırma, pandemi sonrasında normalleşen koşullarda üniversite öğrencilerinin erişilebilirlik, kullanılabilirlik, tutum, teknolojik olanaklar ve özyeterlik bakımından uzaktan öğretime yönelik değerlendirmelerini ve öğrencilerin uzaktan öğretime yönelik yaklaşma-kaçınma durumlarını incelemektedir. Nicel araştırma yöntemleri kapsamında tarama deseni ile tasarlanan bu çalışmada, 844 üniversite öğrencisinden yüz yüze anket tekniğiyle nicel veriler toplanmıştır. Araştırmada cinsiyet, yaş, kendine ait oda sahipliği, doğum yerinin niteliği gibi demografik değişkenler ile üniversite öğrencilerinin gerek uzaktan öğretime yönelik değerlendirmeleri gerekse uzaktan öğretime yönelik yaklaşma-kaçınma durumları arasında anlamlı ilişkiler olduğu ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak üniversite öğrencilerinin web tabanlı teknolojilere erişebilme kapasiteleri, sahip oldukları teknolojik olanaklar, dijital teknolojileri kullanabilme düzeyleri, uzaktan öğretime yönelik genel tutumları ve özyeterliklerinin uzaktan öğretime yönelik yatkınlıklarını ya da kaçınma eğilimlerini etkilediği tespit edilmiştir. Uzaktan öğretim politikaları oluşturulurken hem erişilebilirlik, kullanılabilirlik ve teknolojik olanaklar gibi parametreleri temsil eden sosyoekonomik koşulların hem de tutum ve özyeterlik gibi parametreleri temsil eden bireysel faktörlerin dikkate alınarak projeksiyonlar oluşturulmasının uzaktan öğretime entegrasyonu daha hızlı ve verimli hale getireceği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan Öğretim, COVID-19, Üniversite Gençliği, Yaklaşma-Kaçınma

* Bu çalışma, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi (Proje başlığı: NEVÜ Uzaktan Eğitim Deneyimi, BAP Proje Numarası: GAP21S2) tarafından desteklenmiştir.

** Prof. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, mehmetcansiz@nevsehir.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-8586-5171> (Sorumlu Yazar) Doç. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, cumityazgan@nevsehir.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-3290-4202>

*** Dr. Öğr. Üyesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, nevalkaranfil@nevsehir.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-9220-0397>

**** Arş. Gör. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, mevlutugurlu@nevsehir.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-5860-9543>

Abstract

Although the connection between education and digital technologies had begun to strengthen before the COVID-19 pandemic, students' participation in distance education has increased to a great extent during the pandemic and educational institutions' tendencies to integrate with digital technologies and digitalization practices have become stronger than ever before. Even after the pandemic, endeavours and practices in distance education and digitalization continue to make their impact felt significantly. The current study examines university students' evaluations of distance education in terms of accessibility, usability, attitude, technological opportunities and self-efficacy under normalized conditions after the pandemic and the state of their approach-avoidance regarding distance education. The study employed the survey design, one of the quantitative research methods and quantitative data were collected from 844 university students using a face-to-face survey technique.

The study revealed that there are significant correlations between demographic variables such as gender, age, owning a room, and the nature of the place of birth, and university students' evaluations of distance education and their approach-avoidance conflicts regarding distance education. As a result of the study, it was found that university students' capacity to access web-based technologies, the technological opportunities they have, their level of use of digital technologies, their general attitudes towards distance education and their self-efficacy towards distance education significantly affect their tendency to approach it or their tendency to avoid it. It can be said that when creating distance education policies, producing projections by taking into account both socioeconomic conditions representing parameters such as accessibility, usability, and technological possibilities, and individual factors representing parameters such as attitude and self-efficacy will make the integration into distance education faster and more efficient.

Keywords: Distance Education, COVID-19, University Students, Approach-Avoidance

Giriş

COVID-19 pandemisi, kısa bir zaman içerisinde ekonomi, siyaset, aile, eğitim gibi temel toplumsal kurumların işleyişinde ve bireylerin gündelik yaşantılarında önemli değişikliklere yol açmıştır. Pandemi, özellikle eğitim kurumlarını derinden etkilemiştir. Dünyadaki öğrenci nüfusunun yaklaşık %92'si bu süreçten etkilenmiş ve 192 ülkede yüz yüze eğitim kesintiye uğramıştır. Dünyada yaklaşık 1,6 milyar öğrenci okulların kapatılmasından etkilenmiştir (UNESCO, 2020). Küresel anlamda insanları derin biçimde etkileyen COVID-19 pandemisi eğitim alanında köklü değişimlerin yaşanmasına yol açmıştır. Geçmişte uzaktan öğretim süreci, güncel değişimlere yönelik ihtiyaçları karşılayabilmek için kullanılıyorken, pandemi sürecinde uzaktan öğretim bir tercihten öte bir zorunluluk haline gelmiştir (Gökçe ve ark., 2021, s. 441).

Pandeminin yayılımını kontrol etmek ve eğitim üzerindeki etkisini azaltmak için birçok ülke uzaktan öğretime yönelmiştir. Bu süreçte yeni iletişim ve bilgi teknolojilerinin eğitim üzerindeki etkisi artmıştır. Dijital teknolojiler aracılığıyla dünya öğrenci nüfusunun büyük çoğunluğu eğitime erişim sağlayabilmiştir. Dolayısıyla alternatif olarak öğrencilerin kitlesel düzeyde eğitim alanına çekilebilmesi bağlamında uzaktan öğretim pandemi sırasında kurtarıcı bir işlev üstlenmiştir (Çizmecici Ümit ve

Ay, 2023, s. 343; Yazgan, 2022, s. 5350). Türkiye’de pandeminin eğitim sisteminde ortaya çıkardığı değişiklikler dünya ile paralellik göstermiştir. Türkiye’de 7.198.987’si yükseköğrenim düzeyinde toplam 24.901.925 öğrenci okulların kapatılmasından etkilenmiştir (Bozkurt, 2020, s. 115). Türkiye’de 26 Mart 2020 tarihinden itibaren yükseköğretim kurumlarında eğitimin uzaktan sürdürülmesine karar verilmiş, 2021 yılının bahar eğitim-öğretim dönemi uzaktan öğretim sistemi ile devam etmiş ancak bu süreçte yüz yüze eğitime geçiş konusu tartışılmaya başlamıştır. Yüz yüze eğitime geçiş 2022-2023 eğitim yılından itibaren mümkün olmuştur.

Pandemiyle birlikte eğitimde ortaya çıkan boşluğu dijital imkânlarla kapatma eğilimi, beklenmedik ve ani biçimde geliştirse de uzaktan öğretime yeni iletişim teknolojilerinin aracılık ettiğini ve bunun toplumsal dönüşümlerle ilişkili olduğunu vurgulamak gerekir. Manuel Castells’e göre (2008, s. 621-625) enformasyon teknolojilerinin gelişimi, yeni bir toplumsal örgütlenme olan ağ toplumunun oluşumuna kaynaklık etmiştir. İletişim ve bilgi teknolojileri, ağların oluşmasını sağlamakta ve sınırsız biçimde genişleyen iletişim örüntülerini ortaya çıkarmaktadır. Harvey’e (1997, s. 94) göre iletişim sistemleri aşına olduğumuz zamanın ve mekânın sınırlarını çökertmiştir. Bauman’a (2005, s. 23-26) göre zamana ya da mekâna dayalı mesafeler teknoloji aracılığıyla ortadan kalkmaktadır. Mekân, artık insan bedeninin sınırlılıklarından kurtulmuştur. McLuhan’a (2014, s. 47-48) göre, aynı anda birçok dünyada ve kültürde yaşayabilmemizi sağlayan iletişim sistemleri eşzamanlı alanlar oluşturarak dünyayı küresel köye dönüştürmüştür. Giddens (1994, s. 26) toplumsallığın yerel etkileşim bağlamından çıkarak sonsuz nitelikteki zaman ve uzamda yeniden yapılandırıldığını ileri sürmektedir. Sosyologların yaklaşımları spesifik anlamda uzaktan öğretimden ziyade eğitimde zaman ve mekânın sınırlılıklarını ortadan kaldıran dijital uygulamaların genel sonuçları ve dolayısıyla uzaktan öğretimin sosyolojik arka planı hakkında bütüncül bir anlayış kazandırmaktadır.

Her ne kadar COVID-19 pandemisinden önce hali hazırda eğitim ile dijital teknolojiler arasındaki bağlantı güçlenmeye başlamış olsa da pandemi süreci öğrencilerin uzaktan öğretime katılımını olağanüstü biçimde kitleselleştirmiş ve eğitim kurumlarının dijital teknolojiyle bütünleşme eğilimleri ve dijitalleşme pratikleri hiç görülmediği kadar güçlenmeye başlamıştır. Bu araştırma pandemi sonrasında üniversite öğrencilerinin çeşitli parametreler açısından uzaktan öğretime yönelik değerlendirmelerini ve yaklaşma-kaçınma durumlarını konu edinmektedir. Gelecekte öğretim alanında kalıcı ve güçlü bir yer edineceği tahmin edilen dijitalleşme sürecine entegrasyon bağlamında öğrencilerin uzaktan öğretime yaklaşma ve kaçınma tutumlarına ve uzaktan öğretimi değerlendirme durumlarına etki eden faktörlerin belirlenmesi önem taşımaktadır.

Uzaktan Öğretim Sürecini Değerlendirmede Çeşitli Bileşenler

Yeni iletişim teknolojileri sadece eğitimde değil klasik uzaktan öğretim anlayışında da birçok değişimin yaşanmasına yol açmıştır. Web tabanlı teknolojiler; post endüstriyel uzaktan öğretim aşamasına geçilmesini sağlamıştır. Endüstriyel dönemde uzaktan öğretim sisteminde kayıtlar esas alınmakta olup kendi kendine pasif öğrenme durumu söz konusudur. Post endüstriyel dönemde ise uzaktan öğretim eşzamanlı, karşılıklı etkileşim imkânı ve aktif öğrenme imkânı sunmaktadır (Cleveland-Innes ve Garrison, 2021, s. 196-197). Pandemiyle birlikte yaygınlaşan eğitim biçimini ise “acil uzaktan öğretim” biçiminde isimlendirmek ve normal koşullardaki uzaktan öğretim sisteminden ayırmak daha doğru

olacaktır. Normal koşullarda uzaktan öğretim, zaman içinde gelişen ve öğrencilerin çeşitli ihtiyaçlarını karşılayan multidisipliner bir alandır. Acil uzaktan öğretim ise acil bir soruna yönelik geçici bir çözümlü ifade etmektedir (Bozkurt ve Sharma, 2020, s. ii). Bu iki eğitim biçimini tamamen aynı düzlem içerisine yerleştirmek mümkün değildir. Bu araştırma, acil nitelikte uzaktan öğretim sonrasında normal koşullarda üniversite öğrencilerinin uzaktan öğretime yönelik değerlendirmelerini ve yaklaşma-kaçınma durumlarını ele almaktadır.

Uzaktan öğretim süreci tek boyutlu veya statik bir süreç olmayıp birbirinde farklı bileşenleri içermektedir. Uzaktan öğretim sürecinin öğrencilerin perspektifinde değerlendirmesini yapabilmek için birbirinden farklı bileşenleri göz önünde tutmak sürecin analitik ve bütünlüklü olarak anlaşılmasına ve açıklanmasına katkı sağlayabilir. Bu çerçevede araştırmada, üniversite öğrencilerinin pandemi sonrasında normalleşen koşullarda uzaktan öğretime yönelik değerlendirmeleri erişilebilirlik, kullanılabilirlik, tutum, teknolojik olanaklar ve özyeterlik bileşenleri çerçevesinde incelenmektedir.

Erişilebilirlik, uzaktan öğretim için kullanılacak sistemlerin günün istenen zamanında çeşitli mekânlardan farklı araç ya da gereçlerle (bilgisayar, tablet, cep telefonu vb.) ulaşılabilir olmasını ifade etmektedir (Gökçe ve ark., 2021, s. 442). Erişilebilirlik ile ilgili en önemli kavramlardan biri dijital uçurumdur. Başta engelliler olmak üzere toplumdaki herkesin bir ürün veya hizmeti kullanmak için bir web sitesine erişilebilirlik düzeyleri arasındaki farkı ifade eder (Zhong ve ark., 2020). Kültür, sosyoekonomik nitelikler, yaş, cinsiyet, dijital okuryazarlık gibi değişkenler genelde web tabanlı sistemlere, özelde ise uzaktan öğretim uygulamalarına erişilebilirliği etkileyebilmektedir.

Uzaktan öğretim kapsamında kullanılabilirlik, uzaktan öğretim sisteminin ne kadar kolay öğrenildiğini, kullanıldığını, ne kadar iyi çalıştığını ve kullanıcıların onu kullanırlarken ne düzeyde memnun kaldıklarını ifade etmektedir (Başar ve Kul, 2020, s. 40). Uzaktan öğretim ile ilgili diğer boyut ise tutumdur. Tutum, uzaktan öğretimin gerçekleştiği dijital ortamlarda, öğrenmeyi etkileyen kritik bir değişken konumundadır. En genel haliyle tutum bir nesne, kişi ya da olaya yönelik olumlu veya olumsuz tepkiler gösterme durumunu ifade etmektedir (Kağıtçıbaşı, 2014, s. 132). Tutum kavramı diğer duyuşsal niteliklerle ilişkili olup öğrencilerin ders başarısını doğrudan etkileyebilmektedir. Bu nedenle öğrencilerin uzaktan öğretime yönelik tutumları uzaktan öğretimin etkili olup olmayacağını belirleyebilmektedir (Arslan ve ark., 2019, s. 3; Sanders ve Morrison-Shetlar, 2001, s. 252).

Öğrencilerin uzaktan öğretim ile ilişkisini etkileyen önemli faktörlerden biri de teknolojik olanaklardır. Öğrencilerin geleneksel yüz yüze eğitimde fiziksel olarak sınıf ortamına katılım sağlaması yani fiilen sınıfta bulunması derse devam konusunda yeterli sayılmaktadır. Fakat bu durum uzaktan öğretim sisteminde çeşitli teknolojik imkânlarla sahiplikle mümkün olabilmektedir (Gökçe ve ark., 2021, s. 441). Son olarak öğrencilerin uzaktan öğretim ile ilgili yeteneklerine ve yeterliliğine duydukları güveni ve inancı ifade eden özyeterliliğin de uzaktan öğretim sürecinde önemli roller oynayabileceğini söylemek mümkündür.

Öğrencilerin uzaktan öğretim ortamında erişilebilirlik, kullanılabilirlik, tutum, teknolojik olanaklar ve özyeterlik bakımından mevcut durumları eğitim sürecinde dijital teknolojilere yönelik yaklaşma veya kaçınma eğilimlerini belirleyebilmektedir. Bu araştırma üniversite öğrencilerinin uzaktan öğretim sürecini değerlendirme durumları adı altında beş bileşenin (erişilebilirlik, kullanılabilirlik,

tutum, teknolojik olanaklar ve özyeterlik) öğrencilerin yaklaşma ve kaçınma eğilimlerini ne düzeyde etkilediğini belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu amaç çerçevesinde araştırmada yanıt aranan temel soru şöyledir: Üniversite öğrencilerinin uzaktan öğretim sürecini değerlendirme durumları (erişilebilirlik, kullanılabilirlik, tutum, teknolojik olanaklar ve özyeterlik), uzaktan öğretime yaklaşma-kaçınma tutumlarını ne düzeyde etkilemektedir?

Araştırmada yanıt aranan diğer alt sorular ise şunlardır?

1. Üniversite öğrencilerinin demografik nitelikleri ile uzaktan öğretim sürecini değerlendirme durumları (erişilebilirlik, kullanılabilirlik, tutum, teknolojik olanaklar ve özyeterlik) arasında nasıl bir ilişki vardır?
2. Üniversite öğrencilerinin demografik nitelikleri ile yaklaşma ve kaçınma durumları arasında nasıl bir ilişki vardır?

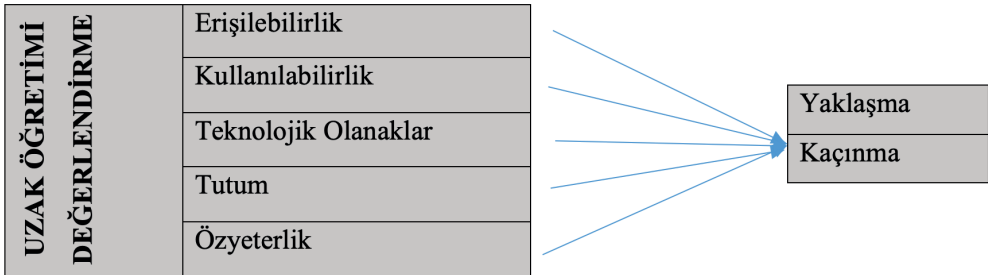
Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırma, üniversite öğrencilerinin uzaktan öğretim sürecini değerlendirme durumları adı altında beş bileşenin (erişilebilirlik, kullanılabilirlik, tutum, teknolojik olanaklar ve özyeterlik) öğrencilerin yaklaşma ve kaçınma eğilimlerini ne düzeyde etkilediğini belirleyebilmek amacıyla tarama modelini esas alarak tasarlanmıştır. Nicel araştırma yöntemleri kapsamında, tarama modeli iki ya da daha çok sayıda değişken arasındaki ilişkilerin (Creswell ve Creswell, 2018, s. 49) birlikte değişiminin varlığını veya derecesini belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu araştırmanın tasarlandığı tarama modeli aracılığıyla temel olarak iki değişken (uzaktan öğretimi değerlendirme ve yaklaşma-kaçınma) arasındaki ilişkinin birlikte değişimin varlığı ve derecesi çözümlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın modelini özetleyen şema Şekil 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Tanımlayıcı Özellikleri

Evren ve Örneklem

Bu araştırma 2007 yılında kurulan ve 21523 öğrenciye sahip olan bir devlet üniversitesinde yürütülmüştür. Evreni bilinen örneklem hesaplama formülü kullanılarak 0.95 güven aralığı ve 0.05 hata payı ile 21.523 birimden oluşan evreni temsil eden minimum örneklem büyüklüğü 377 olarak belirlenmiştir. Bu araştırmada belirlenen sayının üzerine çıkılarak 844 öğrenciden veri toplanmıştır. Araştırmada orantılı tabakalı örneklem seçim tekniği kullanılmıştır. Merkez kampüsteki 7 fakültenin her biri tabaka olarak kabul edilmiştir. Belirlenen tabakalardan 844 öğrenciye yüz yüze anket uygulanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özellikleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişkenler	n	%
Cinsiyet		
Kadın	583	69,1
Erkek	261	30,9
Fakülte		
Fen Edebiyat Fakültesi	241	28,6
Eğitim Fakültesi	178	21,1
İdari ve İktisadi Bilimler Fakültesi	147	17,4
Turizm Fakültesi	87	10,3
İlahiyat Fakültesi	79	9,4
Sağlık Bilimleri Fakültesi	60	7,1
Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi	52	6,2
Sınıf		
4. Sınıf	732	86,8
Diğer	111	13,2
Medeni durum		
Bekar	819	97,0
Evli	23	2,7
Boşanmış	2	0,2
Aile ikamet ettiği yerin niteliği		
Kent	483	57,2
Kasaba-İlçe	254	30,1
Köy	107	12,7
Kendine ait oda sahipliği		
Evet	583	69,1
Hayır	261	30,9

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması $22,83 \pm 2,37$ 'dir. Katılımcıların %69,1'ini (n=583) kadın, %30,1'ini ise (n=261) erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Öğrencilerin fakülte dağılımına bakıldığında; Fen Edebiyat Fakültesinden 241 (%28,6), Eğitim Fakültesinden 178 (%21,1), İdari ve İktisadi Bilimler Fakültesinden 147 (%17,4), Turizm Fakültesinden 87 (%10,3), İlahiyat Fakültesinden 79 (%9,4), Sağlık Bilimleri Fakültesinden 60 (%7,1), Mühendislik ve Mimarlık Fakültesinden 52 (%6,2) öğrenci araştırmaya katılmıştır.

Katılımcıların %86,8'ini (n=732) 4. sınıf öğrencileri, %13,2'sini ise (n=111) diğer sınıflardan öğrenciler oluşturmaktadır. Katılımcıların medeni durumuna bakıldığında, %97'sinin (n=819) bekâr, %2,7'sinin (n=23) evli, %0,2'sinin (n=2) boşanmış kişiler olduğu görülmüştür. Katılımcıların ailelerinin %57,2'si

(n=483) kentte, %30,1'i (n=254) kasaba-ilçede, %12,7'si (n=107) köyde ikamet etmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %69,1'inin (n=583) kendisine ait odası bulunurken, %30,9'unun (n=261) kendisine ait odası bulunmamaktadır. Katılımcıların ailelerinde yaşayan birey sayısı ortalama 4, kardeş sayısı ortalama 3, evlerinde bulunan oda sayısı ortalama 3'tür.

Veri Toplama Aracı

Veri toplama araçları tanıtıcı bilgi formundan, Uzaktan Öğretim Sürecini Değerlendirmeye Yönelik Ölçek'ten ve E-Öğrenmeye Yönelik Genel Bir Tutum Ölçeği'nden oluşmaktadır.

Tanıtıcı Bilgi Formu: Tanıtıcı bilgi formunda sosyodemografik özellikleri (yaş, cinsiyet, fakülte sınıf düzeyi, aile ikamet yerinin niteliği gibi) belirlemeyi hedefleyen 10 soru bulunmaktadır.

Uzaktan Öğretim Sürecini Değerlendirmeye Yönelik Ölçek: Bu ölçek Gökçe, Önal ve Çalışkan (2021, s. 447) tarafından oluşturulmuştur. Bu ölçek öğrencilerin uzaktan öğretime yönelik görüşlerini kapsayıcı biçimde ölçmeyi hedeflemektedir. Ölçek uzaktan öğretime yönelik öğrenci değerlendirmelerini "erişilebilirlik, kullanılabilirlik, tutum, teknolojik olanaklar ve özyeterlik" alt boyutları çerçevesinde ölçmeye çalışmaktadır. Ölçek 5'li Likert tipinde 25 madde içermektedir. Ölçeğin güvenirlik katsayısı 0,954 olarak belirlenmiştir. Cronbach alfa güvenirlik katsayısı "erişilebilirlik alt boyutu için 0,876, kullanılabilirlik alt boyutu için 0,913, tutum alt boyutu için 0,902, teknolojik olanaklar alt boyutu için 0,907 ve özyeterlik alt boyutu için 0,921 olarak" belirlenmiştir. Bu araştırmada ise Cronbach alfa güvenirlik katsayısının erişilebilirlik alt boyutu 0,876, kullanılabilirlik alt boyutu 0,913, tutum alt boyutu 0,902, teknolojik olanaklar alt boyutu 0,907 ve özyeterlik alt boyutu 0,921 olarak belirlenmiştir.

E-Öğrenmeye Yönelik Genel Bir Tutum Ölçeği: Bu ölçek Haznedar ve Baran (2012, s. 54) tarafından oluşturulmuştur. Ölçek 5'li Likert tiptedir ve 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin yaklaşma ve kaçınma olmak üzere iki alt boyutu bulunmaktadır. Yaklaşım alt boyutunda 10 adet olumlu, kaçınma alt boyutunda ise 10 adet olumsuz ifade yer almaktadır. Yaklaşım alt boyutunun Cronbach alfa katsayısı 0,93, kaçınma alt boyutunun Cronbach alfa katsayısı 0,84'tür. Mevcut araştırmada ise yaklaşım alt boyutunun Cronbach alfa katsayısı 0,94, kaçınma alt boyutunun Cronbach alfa katsayısı 0,91 olarak hesaplanmıştır.

Veri Toplama Süreci

Araştırmanın yürütülebilmesi için öncelikle Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Etik Kurulundan 25.01.2020 tarihinde 13 karar sayısı ile Etik Kurul İzni alınmıştır. Veriler, 1 Ocak 2022-30 Ocak 2022 tarihleri arasında toplanmıştır. Anketler, gönüllü katılım sağlamayı kabul eden öğrencilerden bildirilmiştir onam alınarak yüz yüze uygulanmıştır.

Veri Toplama Süreci

Veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences for Windows 25.0) paket programı ile değerlendirilmiştir. Tanımlayıcı bilgiler değerlendirilirken sayı ve yüzde dağılımları, ortalama ve standart sapma gibi değerler tespit edilmiştir. Ölçeklerin iç tutarlılığını değerlendirmede Cronbach's Alpha testi uygulanmıştır. Sonuçların istatistiksel anlamlılık düzeyini belirlemede $p < 0,05$ düzeyi esas alınmıştır. Basıklık ve çarpıklık değerleri incelenerek verilerin normal dağılıp dağılmadığı değerlendirilmiştir. Homojen dağılım gösteren verilerde iki grubu karşılaştırırken Two Independent

Samples T testi, çoklu grupları karşılaştırmada One Way ANOVA uygulanmıştır. ANOVA testi sonucunda fark yaratan grubu tespit ederken Tukey testi kullanılmıştır. Birden fazla bağımsız değişken ve bir bağımlı değişken arasındaki doğrusal ilişkiyi incelemek için çoklu Regresyon analizi uygulanmıştır.

Bulgular

Araştırmada cinsiyet ile uzaktan öğretim sürecinin değerlendirilmesi alt boyutları ve yaklaşma-kaçınma tutumları arasında anlamlı ilişkinin olup olmadığı test edilmiştir. Sonuçlar Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Teknolojik Olanaklar ve Yaklaşma Eğilimlerinin Cinsiyete Göre Farklılaşması

	Cinsiyet	N	Mean	SS
Teknolojik olanaklar	Kadın	574	12,8066	4,89426
	Erkek	259	13,6873	4,41617
Değerlendirme	T=-2,476; P=,013			
Teknolojik olanaklar	Kadın	540	26,2630	10,96060
	Erkek	245	29,2653	11,66221
Değerlendirme	T=-3,485; P=0,001			

Tablo 2 incelendiğinde teknoloji kullanımı bakımından kadın (n=574) ve erkek (n=259) öğrenciler arasında belirgin bir farklılık bulunmuştur. Kadınların teknolojik olanaklar boyutu ortalama puanının ($\bar{x}=12,80$) erkeklerin puanından ($\bar{x}=13,68$) daha düşük olduğu bulunmuştur. Bu farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($t=-2,476$, $p=0,013$). Yaklaşma tutumlarına bakıldığında da kadın (n=540) ve erkek (n=245) öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Erkek öğrencilerin yaklaşma tutumlarına yönelik ortalama puanının ($\bar{x}=29,26$), kadın öğrencilerin puanından ($\bar{x}=26,26$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu farklılığın da istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($t=-3,485$, $p=0,001$).

Araştırmada kendine ait oda sahipliği ile uzaktan öğretim sürecinin değerlendirme durumunun alt boyutları arasında anlamlı ilişkinin olup olmadığı test edilmiştir. Sonuçlar Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Kullanılabilirlik ve Teknolojik Olanakların Kendine Ait Oda Sahipliğine Göre Farklılaşması

Kendinize ait odanız var mı?		N	Mean	Std. Deviation
Kullanılabilirlik	Evet	568	18,8732	4,92463
	Hayır	256	18,0078	4,91575
Değerlendirme	t=2,336; P=0,020			
Teknolojik olanaklar	Evet	572	13,8584	4,69257
	Hayır	261	11,3755	4,47953
Değerlendirme	t=7,310; P=0,001			

Tablo 3 incelendiğinde kullanılabilirlik ve teknolojik olanaklar bakımından kendine ait odası olanlar (n=568) ve olmayanlar (n=256) arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur.

Kullanılabilirlik boyutunda, kendine ait odası olan öğrencilerin ortalama puanının ($\bar{x}=18,87$) kendine ait odası olmayan öğrencilerin ortalama puanından ($\bar{x}=18,00$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (t=2,336, p=0,020).

Teknolojik olanaklar boyutunda ise, kendine ait odası olan öğrencilerin ortalama puanının ($\bar{x}=13,85$) kendine ait odası olmayan öğrencilerin ortalama puanından ($\bar{x}=11,37$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (t=7,310, p=0,001).

Araştırmada doğum yerinin niteliği ile uzaktan öğretim sürecinin değerlendirme durumunun alt boyutları arasında anlamlı ilişkinin olup olmadığı test edilmiştir. Sonuçlar Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Erişilebilirlik, Teknolojik Olanakların Doğum Yerinin Niteliğine Göre Farklılaşması

Doğum yerinin niteliği	N	Mean	Std. Deviation	
Erişilebilirlik	Köy*	103	14,2718	4,33905
	Kasaba-İlçe	249	15,0201	3,66264
	Kent*	471	15,3949	3,56536
	Total	823	15,1409	3,71321
Değerlendirme	F=4,085; P=0,017			
Teknolojik Olanaklar	Köy*	106	11,8302	4,85695
	Kasaba-İlçe	252	12,7103	4,41107
	Kent*	475	13,5558	4,86685
	Total	833	13,0804	4,76561
Değerlendirme	F=6,866; P=0,001			
*p<0,05				

Tablo 4 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin erişilebilirlik ve teknolojik olanaklar ile öğrencilerin doğum yerleri arasında istatistiksel bakımdan anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Kent kökenli öğrencilerin (n=475) köy kökenli öğrencilere (n=106) kıyasla erişilebilirlik ve teknolojik olanaklar bakımından daha yüksek skorlar elde ettikleri belirlenmiştir.

Erişilebilirlik boyutunda, köy kökenli öğrencilerin ortalama puanının ($\bar{x}=14,27$) kent kökenli öğrencilerin ortalama puanına ($\bar{x}=15,39$) göre daha düşük olduğu ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ortaya çıkmıştır (F=4,085, p=0,017).

Teknolojik olanaklar boyutunda da benzer biçimde köy kökenli öğrencilerin ortalama puanının ($\bar{x}=11,83$) kent kökenli öğrencilerin ortalama puanından ($\bar{x}=13,55$) daha düşük seviyede olduğu ve ortaya çıkan bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir (F=6,866, p=0,001).p<0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olan farklar, kent kökenli öğrencilerin diğer iki gruba ait öğrencilerle

karşılaştırıldığında erişilebilirlik ve teknolojik olanaklar açısından daha avantajlı bir konumda olduğunu vurgulamaktadır.

Araştırmada nicel düzeydeki çeşitli değişkenler uzaktan öğretim sürecini değerlendirme durumunun alt boyutları ve yaklaşma-kaçınma eğilimleri arasındaki korelasyonel ilişki test edilmiştir. Sonuçlar Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Uzaktan Öğretim Sürecini Değerlendirme, Yaklaşma-Kaçınma Eğilimleri ve Demografik Değişkenler Arasındaki Korelasyon İlişkisi

	Yaş	Kardeş sayısı	Evdeki birey sayısı	Evdeki oda sayısı	Erişilebilirlik	Kullanılabilirlik	Tutum	Teknolojik olanaklar	Özyeterlik	Yaklaşma	Kaçınma
Yaş	1										
Kardeş sayınız	,076*	1									
Evdeki birey sayısı	,076*		1								
Evdeki oda sayınız	-0,001	0,036	,142**	1							
Erişilebilirlik	0,003	-,116**	-,078*	-0,023	1						
Kullanılabilirlik	0,025	-,073*	-0,058	0,045	,412**	1					
Tutum	0,054	-0,042	-0,052	0,037	,349**	,568**	1				
Teknolojik olanaklar	0,057	-,169**	-,180**	0,065	,430**	,480**	,381**	1			
Özyeterlik	-0,026	-0,049	-0,040	0,039	,556**	,510**	,515**	,495**	1		
Yaklaşma	,103**	-0,047	0,006	,080*	,169**	,366**	,615**	,337**	,279**	1	
Kaçınma	-0,057	0,030	-0,003	-,075*	-,073*	-,250**	-,437**	-,147**	-,177**	-,568**	1

*p<0,05 **p<0,01

Tablo 5'te bulunan korelasyon katsayıları (r) ve p değerleri, değişkenler arasındaki ilişkinin gücü ve istatistiksel anlamlılığı hakkında önemli bilgiler vermektedir. Yaş ile yaklaşma arasında zayıf, pozitif (r=0,103) ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (p<0,01). Yaş arttıkça yaklaşma tutumları artmaktadır.

Kardeş sayısı ile erişilebilirlik (r=-0,116, p<0,01), kullanılabilirlik (r=-0,073, p<0,05) ve teknolojik olanaklar (r=-0,169, p<0,01) arasında zayıf, negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmektedir. Kardeş sayısı arttıkça erişilebilirlik, kullanılabilirlik ve teknolojik olanaklar azalmaktadır.

Evdeki birey sayısı ile erişilebilirlik ($r = -0,058$, $p < 0,05$) ve teknolojik olanaklar ($r = -0,180$, $p < 0,01$) arasında zayıf, negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Evdeki birey sayısının artmasıyla erişilebilirlik ve teknolojik olanaklar azalmaktadır.

Evdeki oda sayısı ile yaklaşma arasında zayıf, pozitif ($r = 0,080$, $p < 0,05$); kaçınma ile ise zayıf, negatif ($r = -0,075$, $p < 0,05$) ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Evdeki oda sayısı arttıkça yaklaşma tutumları artmakta, kaçınma tutumları azalmaktadır.

Araştırmada uzaktan öğretim sürecini değerlendirme durumunun alt boyutlarının ve yaklaşma eğilimlerini yordama gücü çoklu regresyon analizi ile test edilmiştir. Sonuçlar Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Uzaktan Öğretim Sürecini Değerlendirmenin Yaklaşma Eğilimini Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	6,758	1,730		3,906	0,000
Erişilebilirlik	-0,204	0,107	-0,067	-1,898	0,058
Kullanılabilirlik	0,034	0,086	0,015	0,396	0,692
Tutum	1,391	0,083	0,619	16,786	0,000
Teknolojik olanaklar	0,367	0,083	0,155	4,407	0,000
Özyeterlik	-0,194	0,092	-0,084	-2,101	0,036
Toplam: R=0,637; R²=0,406; F_(5, 732)=100,091; p=0,001					

Tablo 6 incelendiğinde erişilebilirlik, kullanılabilirlik, tutum, teknolojik olanaklar ve özyeterlik alt boyutları birlikte, öğrencilerin yaklaşma tutumu puanları ile önemli ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($R = 0,637$, $R^2 = 0,406$, $p = 0,001$). Adı geçen alt boyutların aynı zamanda öğrencilerin yaklaşma tutumunun %40,6'sını yordadığı anlaşılmaktadır.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (Beta) göre, yordayıcı alt boyutların yaklaşma tutumu üzerindeki görel önem sırası; tutum (Beta=0,619), teknolojik olanaklar (Beta=0,155), özyeterlik (Beta=-0,084), erişilebilirlik (Beta=-0,067) ve kullanılabilirliktir (Beta=0,015).

Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde, tutum alt boyutunun t değerinin ($t = 16,786$) diğer alt boyutlara göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu durum, tutum alt boyutunun yaklaşma tutumu üzerinde anlamlı ($p < 0,05$) ve daha güçlü bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Erişilebilirlik ve kullanılabilirlik ($p > 0,05$) alt boyutları anlamlı yordayıcı değildir.

Araştırmada uzaktan öğretim sürecini değerlendirme durumunun alt boyutlarının ve kaçınma eğilimlerini yordama gücü çoklu regresyon analizi ile test edilmiştir. Sonuçlar Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7. Uzaktan Öğretim Sürecini Değerlendirmenin Kaçınma Eğilimini Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	6,758	1,730		3,906	0,000
Erişilebilirlik	-0,204	0,107	-0,067	-1,898	0,058
Kullanılabilirlik	0,034	0,086	0,015	0,396	0,692
Tutum	1,391	0,083	0,619	16,786	0,000
Teknolojik olanaklar	0,367	0,083	0,155	4,407	0,000
Özyeterlik	-0,194	0,092	-0,084	-2,101	0,036

Toplam: R=0,473; R²=0,224; F_(5, 735)=42,396; p=0,001

Tablo 7 incelendiğinde erişilebilirlik, kullanılabilirlik, tutum, teknolojik olanaklar ve özyeterlik alt boyutlarının birlikte, öğrencilerin kaçınma tutumu puanları ile anlamlı bir ilişki verdiği görülmektedir (R=0,473, R²=0,224; p=0,001). Adı geçen alt boyutların birlikte öğrencilerin kaçınma tutumunun %22,4'ünü yordadığı anlaşılmaktadır.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (Beta) göre, yordayıcı alt boyutların yaklaşma tutumu üzerindeki göreceli önem sırası; tutum (Beta=-0,492), erişilebilirlik (Beta=0,088), özyeterlik (Beta=0,036), kullanılabilirlik (Beta=-0,030) ve teknolojik olanaklardır (Beta=-0,014).

Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde, tutum alt boyutunun t değerinin (t=-11,812) diğer alt boyutlara göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu durum, tutum alt boyutunun yaklaşma tutumu üzerinde anlamlı (p<0,05) ve daha güçlü bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Teknolojik olanaklar (p>0,05) alt boyutu anlamlı yordayıcı değildir.

Tartışma

Bu çalışmada erkek öğrencilerin teknolojik olanaklarının kadın öğrencilerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç bir başka çalışmada (Park ve Kim, 2020, s. 296-297) erkek öğrencilerin etkileşimli araçlardan daha fazla yararlandığı sonucu ile örtüşmektedir. Bu çalışmada erkek öğrencilerin uzaktan öğretime yönelik yaklaşma eğilimlerinin anlamlı biçimde daha güçlü olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç erkek öğrencilerin e-öğrenmeye yönelik motivasyonlarının (Yılmaz ve ark., 2019, s. 191) ve yatkınlık tutumlarının (Şahin, 2021, s. 3512-3513) daha yüksek olduğunu ve kadın öğrencilerin kaçınma tutumlarının daha yüksek olduğunu (Yazgan, 2022, s. 5356) tespit eden çalışmaların bulguları ile örtüşmektedir. Erkekler teknolojik olanaklar elde etme ve web tabanlı teknolojilere yatkınlık geliştirme konusunda kadınlara oranla daha güçlü yönelimlere sahip olabilmektedir. Toplumsal cinsiyet kalıpları ve ayrışmalarını sadece fiziki dünya ile sınırlandırmak mümkün değildir. Toplumsal cinsiyet kalıpları ve ayrışmalarının web tabanlı teknolojilerin şekillendirdiği süreçlere taşındığını belirtmek gerekir.

Cinsiyet, teknolojiye erişim ve kullanım pratiklerini etkileyen en önemli değişkenlerden biridir. Araştırmalar, dijital pratikler açısından kadınlar ve erkekler arasındaki farkların her ne kadar giderek azaldığını gösterse de tüm dünyada erkeklerin internet teknolojilerinin kullanımı konusunda daha avantajlı konumda olduklarını göstermektedir (Akça ve Kaya, 2016, s. 304). Bu bakımdan genelde dijital platformların ve süreçlerin özelde uzaktan öğretim süreçlerinin ve pratiklerinin cinsiyete dayalı bir bölünmeye sahne olduğunu söylemek mümkündür.

Teknolojik olanaklar, erişim, kullanım ve fayda gibi boyutlar açısından bireyin bilişim teknolojileri ile ilişkilerini sadece yaş ve cinsiyet gibi biyolojik temelli değişkenler çerçevesinde değerlendirmek mümkün değildir (Sütlüoğlu ve Gökalp, 2022, s.167). Teknoloji kullanımının etkisi öğretim sürecinde arttıkça düşük gelirli ailelerden ve dezavantajlı gruplardan gelen öğrencilerin gerekli teknik araçları ve becerileri karşılayamamaları nedeniyle daha geri kalmaları muhtemeldir (Bulut, 2021, s. 536).

Sınıftemelli toplumsal konular bireyin dijital pratiklerini, imkân ve kısıtlılıklarını etkileyebilmektedir. Bu çerçevede sınıfsal arka plana ilişkin bir gösterge olarak bireyin yaşadığı konutun yapısı teknolojik olanaklar ve kullanılabilirlik açısından ipuçları sunabilmektedir. Bu çalışmada kendine ait odası olan öğrencilerin teknolojik olanaklarının ve kullanılabilirliklerinin kendine ait odası olmayanlardan daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Pınarcıoğlu ve meslektaşlarının araştırmalarında da uzaktan öğretimin verimli olabilmesinin şartlarından birinin öğrencilerin çevrimiçi derslere katılabilecek mekânsal imkânlarla sahip olması gerektiği vurgulanmaktadır. Öğrencilerin oturdukları konutlarda çalışma odalarının ya da kendilerine ait bir odanın bulunması uzaktan öğretim sürecini daha fazla verimli kılabilir (Pınarcıoğlu ve ark., 2021, s. 38). Kendine ait bir odaya sahip olmak, orta ve üst sosyoekonomik koşullara bağlı olarak ortaya çıkabilen bir değişken olabilmektedir. Bu durum, öğrencilerin kullanılabilirlik ve teknolojik olanaklara erişimini doğrudan etkileyebilmektedir. Kendisine ait bir odaya sahip olma durumu, beraberinde teknolojik olanaklara sahip olma ve teknolojik olanakları daha verimli ve bilinçli kullanabilme olasılığını güçlendirebilmektedir. Bu sonuç, uzaktan öğretim uygulamalarının kullanımı ve bu olanaklara sahiplik ile ilgili sınıfsal boyutlar hakkında önemli ipuçları sunmaktadır.

Coğrafi koşulların ve fiziksel çevrenin dijital süreçleri ve pratikleri dolaylı da olsa etkileyebileceğini belirtmek gerekir (Gün Çınğı, 2023, s.164). Kentsel ya da kırsal yerleşim alanlarında yaşama durumu da eğitime erişim eşitsizliklerinin önemli belirleyicilerinden olabilmektedir (Pınarcıoğlu ve ark., 2021, s. 40). Bu çalışmada aile ikamet yeri kent olan öğrencilerin aile ikamet yeri köy olan öğrencilere oranla erişilebilirlik ve teknolojik olanaklar açısından anlamlı düzeyde daha avantajlı oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Uzaktan öğretim bağlamında, erişilebilirlik ve teknolojik olanaklar oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Öğrencilerin ailelerinin ikamet yerlerinin niteliğine ilişkin farklar, köy kökenli öğrencilerin kent kökenli öğrencilere göre erişilebilirlik ve teknolojik olanaklar bakımından çeşitli kısıtlılıkları temsil ettiklerini göstermektedir.

Bu çalışmada öğrencilerin birlikte yaşadıkları bireylerin ve kardeşlerinin sayısı arttıkça erişilebilirlik ve teknolojik olanaklarının kısıtlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Hane içerisinde yaşayan birey sayısının artışı internete erişimin ve teknolojik olanakların daralmasına yol açabilmektedir. Bir başka

araştırmada da (Ünal ve Mert, 2022, s. 534) kardeş sayısı arttıka uzaktan öğretime yönelik algıların olumsuz etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Bir diğer araştırmada da (Kiremit ve ark., 2021, s. 34) evde yaşayan kardeş sayısı arttıka uzaktan öğretim sürecinde karşılaşılan sorunların yoğunlaştığı belirtilmektedir. Mevcut araştırmanın sonucuna benzer şekilde bir başka araştırmada da (Tüzün ve Toraman, 2021, s. 839) hane halkı kişi sayısının üniversite öğrencilerinin uzaktan öğretim konusunda sahip olduğu negatif tutumu etkileyen bir faktör olduğu belirtilmektedir.

Bu araştırmada öğrencilerin yaşlarının arttıka uzaktan öğretime yönelik yaklaşma eğilimlerinin güçlendiği tespit edilmiştir. Araştırmanın bulgularına paralel olarak bir başka araştırmada da (Aruğaslan ve Çivril, 2022, s. 340) 23 yaş ve üzeri öğrencilerin yaşam boyu öğrenme bağlamında uzaktan öğretim ile ilgili tutumlarının 18-22 yaş arasındaki öğrencilere kıyasla daha olumlu olduğu belirtilmektedir.

Bu araştırma temelde, pandemi sonrasında normalleşen koşullarda üniversite öğrencilerinin erişilebilirlik, kullanılabilirlik, tutum, teknolojik olanaklar ve özyeterlik acaısından uzaktan öğretime yönelik değerlendirmelerini ve öğrencilerin yaklaşma-kaçınma eğilimlerini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada öğrencilerin erişilebilirlik, kullanılabilirlik, tutum, teknolojik olanaklar ve özyeterlik gibi parametreler acaısından uzaktan öğretime yönelik değerlendirmelerinin uzaktan öğretime yaklaşma-kaçınma eğilimlerini acaıklamada önemli yordayıcılar olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç öğretilen adayları üniversite öğrencileri ile yürütölen bir başka araştırmanın (Sancar, 2022) sonuçları ile örtüşmektedir. Sancar'ın (2022, s. 896) araştırmasına göre öğretilen adaylarının uzaktan öğretim sürecini değerlendirmeleri ile uzaktan öğretim teknolojilerine yönelik tutumları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Sonuç

Araştırmada sonuç olarak uzaktan öğretime yönelik yaklaşma ve kaçınma eğilimlerinin tesadüfi ya da kendiliğinden ortaya çıkan bir durum olarak değerlendirilemeyeceği; yatkınlığın ya da kaçınmanın erişilebilirlik, kullanılabilirlik, teknolojik olanaklar gibi sosyoekonomik nitelikteki tutum ve özyeterlik gibi bireysel nitelikteki çeşitli bileşenleri barındıran bütönlöklö koşulların etkisi ile şekillendiği söylenebilir. Öğrencilerin web tabanlı teknolojilere erişebilme kapasiteleri, sahip oldukları teknolojik olanaklar, dijital teknolojileri kullanabilme düzeyleri, uzaktan öğretime yönelik genel tutumları veya uzaktan öğretim konusunda sahip oldukları özyeterlikleri uzaktan öğretime yönelik yatkınlıklarını ya da kaçınma eğilimlerini önemli ölçüde belirleyebilmektedir. Sonuç olarak üniversite gençliğinin uzaktan öğretim sistemine yönelik değerlendirme ve tutumlarını; sosyoekonomik koşulların ve bireysel niteliklerin bir arada ve bütönlöklö olarak etkilediğini söylemek mümkündür. Bu çerçevede uzaktan öğretim sisteminin kullanıcılar ile ilişkisini bireysel ve toplumsal koşulları göz önünde tutarak sosyolojik bakış acaısı ile değerlendirmek faydalı olacaktır.

Pandemi sonrasında geleneksel yüz yüze eğitimin yanında eğitim sistemi içerisinde önemli bir konuma erişen uzaktan öğretime yatkınlığın geliştirilmesi, eğitimde dijitalleşme sürecine olumlu katkılar sağlayabilir. Özellikle web tabanlı uzaktan öğretim sistemlerine yatkınlığın geliştirilmesinde erişilebilirlik, kullanılabilirlik, teknolojik olanaklar özyeterlik ve tutum gibi çok yönlö parametrelerin göz önünde bulundurulması önerilmektedir. Uzaktan öğretim politikaları oluşturulurken erişilebilirlik,

kullanılabilirlik ve teknolojik olanaklar gibi parametreleri temsil eden hem sosyoekonomik koşulların hem de tutum ve özyeterlik gibi parametreleri temsil eden bireysel faktörlerin dikkate alınarak projeksiyon üretmenin uzaktan öğretime entegrasyon sürecinin hızını ve verimliliğini arttıracakı düşünülmektedir. Uzaktan öğretime yönelik değerlendirmeler ve yaklaşma-kaçınma eğilimleri cinsiyet temelli ve ikamet yerinin niteliği ve oda sahipliği gibi sınıf temelli değişkenler ekseninde kadın öğrenciler ve alt sosyoekonomik göstergelere sahip öğrencilerin aleyhinde farklılaşabilmektedir. Bu bakımdan toplumsal cinsiyet ve toplumsal koşullara yönelik sınıfsal göstergeler göz önünde tutularak cinsiyet ve sınıf temelli dijital uçurumları veya bölünmeleri kapatacak projelerin ve uygulamaların güçlendirilmesi önerilmektedir.

EXTENDED ABSTRACT

ANALYSIS / RESEARCH

University Students' Evaluation of Distance Education and Their State of Approach-Avoidance after the COVID-19 Pandemic*

*Mehmet Cansız***

*Çağdaş Ümit Yazgan****

*Neval Karanfil*****

*Mevlüt Uğurlu******

Introduction

The COVID-19 pandemic has led to significant changes in the functioning of basic social institutions including economic, political, familial and educational institutions and the daily lives of individuals in a short time. The pandemic has especially deeply affected educational institutions. This study is about university students' evaluations of distance education in terms of various parameters and their approach-avoidance conflicts after the pandemic. It was tried to determine the current state of students in terms of accessibility, usability, attitude, technological opportunities and self-efficacy in the distance education environment. At the same time, it was tried to determine the approach or avoidance tendencies of university students regarding digital technologies in the education process. Finally, it was tried to determine to what extent five components (accessibility, usability, attitude, technological opportunities and self-efficacy) affected students' approach-avoidance conflicts.

Accessibility refers to the ability of distance education systems to be accessed from various places at any time of the day using different tools or equipment such as a computer, tablet, or mobile phone (Gökçe et al., 2021, p. 442). Usability within the context of distance education refers to how easily the distance education system is learned, used, how well it works, and to what extent users are satisfied

* This research was supported by Nevşehir Hacı Bektaş Veli University Scientific Research Projects Coordination Unit (Project title: NEVÜ Distance Education Experience, BAP Project Number: GAP21S2).

** Professor Dr. Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, mehmetcansiz@nevsehir.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8586-5171

*** (Corresponding Author) Associate Professor, Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, cumityazgan@nevsehir.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3290-4202

**** Assistant Professor, Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, nevalkaranfil@nevsehir.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9220-0397

***** Research Assistant, Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, mevlutugurlu@nevsehir.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5860-9543

while using it (Başar and Kul, 2020, p. 40). Attitude is a critical variable affecting learning in digital environments where distance education takes place. In its broadest sense, attitude refers to the state of showing positive or negative reactions towards an object, person or event (Kağıtçıbaşı, 2014, p. 132). One of the important factors affecting students' relationship with distance education is technological opportunities. In traditional face-to-face education, students' physical participation in the classroom environment, that is, their actual presence in the classroom, is considered sufficient for attendance. However, this is possible with the use of various technological opportunities in the distance education system (Gökçe et al., 2021, p. 441). Finally, it is possible to say that self-efficacy, which expresses students' confidence and belief in their abilities and competence in distance education, can also play an important role in the distance education process.

The sub-questions to be answered in the study are as follows:

1. What is the relationship between the demographic characteristics of university students and their evaluation of the distance education process (accessibility, usability, attitude, technological opportunities and self-efficacy)?
2. What is the relationship between the demographic characteristics of university students and their approach-avoidance conflicts?

Method

The study employed the survey design, one of the quantitative research methods. This study was conducted at a state university established in Turkey in 2007 having a total of 21523 students, and quantitative data were collected from 844 university students using the face-to-face survey technique. The proportional stratified sampling technique was used in the selection of the participants. The data collection tool consists of a personal information form, the Distance Education Process Evaluation Scale and the General Attitude Scale towards E-Learning.

Findings and Conclusion

In this study, it was determined that the technological opportunities possessed by the male students were significantly more than the female students. Gender is one of the most important variables affecting access to and use of technology. It was determined that the technological opportunities of students who have their own rooms are higher than those who do not have their own rooms. It was concluded that students whose family residence is in the city are significantly more advantageous in terms of accessibility and technological opportunities compared to students whose family residence is in the village. It was concluded that as the number of individuals and siblings the students live with increases, their accessibility and technological opportunities are restricted. The increase in the number of individuals living in the household may lead to a decrease in access to education and technological opportunities. It was determined that as the age of university students increases, their tendency to approach distance education becomes stronger.

In the study, it was determined that students' evaluations of distance education in terms of parameters such as accessibility, usability, attitude, technological opportunities and self-efficacy were important

predictors in explaining their approach-avoidance conflicts regarding distance education. Students' evaluation of distance education predicts 40.6% of their approach to distance education and 22% of their avoidance of distance education.

The findings of this study indicate that attitudes towards distance education, whether inclined towards approach or avoidance, are not random or impromptu occurrences. Rather, these tendencies are a result of various conditions, including diverse socioeconomic and individual components. Students' capacity to access web-based technologies, the technological opportunities they have, their level of use of digital technologies, their general attitudes towards distance education, their self-efficacy in distance education can significantly determine their approach and avoidance tendencies towards distance education. As a result, it will be useful to evaluate the relationship of the distance education system with the users from a sociological perspective, taking into account individual and social conditions. Developing a positive attitude towards distance education, which has reached an important position in the education system as an alternative to traditional face-to-face education after the pandemic, can make positive contributions to the digitalization process in education. It is recommended that various parameters such as accessibility, usability, technological opportunities, self-efficacy and attitude should be taken into consideration while designing web-based distance education systems.

Kaynakça/References

- Akça, E. B. ve Kaya B. (2016). Toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinden dijital bölünme ve farklı yaklaşımlar. *Intermedia International e-Journal*, 3(5), 301-319.
- Arslan, R., Bircan, H. ve Eleroğlu, H. (2019). Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği'nin geliştirilmesi: Cumhuriyet Üniversitesi örneği. *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 20(2), 409-427.
- Aruğaslan, E. ve Çivril, H. (2022). Uzaktan eğitim öğrencilerinin hayat boyu öğrenme çerçevesinde uzaktan eğitime yönelik tutumlarının incelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 7(2), 335-344. <https://doi.org/10.54979/turkegitimdergisi.1158390>
- Başar, M. S. ve Kul, S. (2020). Evaluation of mobile banking apps in terms of usability with analytical hierarchy process. *Bilgi Yönetimi*, 3(1), 39-49. <https://doi.org/10.33721/by.677976>
- Bauman, Z. (2005). *Küreselleşme* (Çev. A. Yılmaz). Ayrıntı Yayınları.
- Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemi süreci ve pandemi sonrası dünyada eğitime yönelik değerlendirmeler: Yeni normal ve yeni eğitim paradigması. *AUAD*, 6(3), 112-142.
- Bozkurt, A. ve Sharma, R. C. (2020). Emergency remote teaching in a time of global crisis due to CoronaVirus pandemic. *Asian Journal of Distance Education*, 15(1), i-vi. <https://doi.org/10.5281/zenodo.3778083>
- Bulut, E. (2021). Üniversite öğrencilerinin salgın dönemi uzaktan eğitim deneyimleri: Ordu Üniversitesi Sosyoloji Bölümü ve Besyo örneği. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 11(2), 533-548. <https://doi.org/10.48146/odusobiad.943135>
- Castells, M. (2008). *Ağ toplumunun yükselişi-enformasyon çağı: Ekonomi, toplum ve kültür* (E. Kılıç, Çev.). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Cleveland-Innes, M. F. ve Garrison, D. R. (Eds.). (2021). *An introduction to distance education: Understanding teaching and learning in a new era*. Routledge.
- Creswell, J. W. ve Creswell, J. D. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Sage publications.

- Çizmeçi Ümit, E. ve Ay, A. (2023). On the rationalization, surveillance and alienation potential of online distance education in the period of Covid-19: A qualitative research with academics in Turkey. *Öneri Dergisi*, 18(60), 341-366. <https://doi.org/10.14783/maruoneri.1187203>
- Giddens, A. (1994). *Modernliğin sonuçları* (E. Kuşdil, Çev.). Ayrıntı yayınları.
- Gökçe, S., Önal, N. ve Çalışkan, E. (2021). Uzaktan eğitim sürecini değerlendirmeye yönelik ölçek geliştirme çalışması. *Başkent University Journal of Education*, 8(2), 441-451. <http://buje.baskent.edu.tr/index.php/buje/article/view/430>
- Gün Çınğı, T. (2023). Access opportunities of earthquake victims to distance education during the Covid-19 Pandemic. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 43(1), 155-166. <https://doi.org/10.26650/SJ.2023.43.1.0030A>
- Harvey, D. (1997). *Postmodernliğin durumu* (S. Savran, Çev.). Metis Yayınları.
- Haznedar, Ö. ve Baran, B. (2012). Eğitim Fakültesi öğrencileri için e-öğrenmeye yönelik genel bir tutum ölçeği geliştirme çalışması. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 2(2), 42-59. <https://doi.org/10.17943/etku.84225>
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2014). *Dünden bugüne insan ve insanlar sosyal psikolojiye giriş*. Evrim Yayınevi.
- Kiremit, İ., Kara, S. ve Çinici, M. (2021). Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin sayısal derslerde yaşadığı sorunlar: Ölçek geliştirme ve değerlendirme. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 18-39.
- McLuhan, M. (2014). *Gutenberg galaksisi tipografik insanın oluşumu* (G. Ç. Güven, Çev.). Yapı Kredi Yayınları.
- Park, C. ve Kim, D. G. (2020). Exploring the roles of social presence and gender difference in online learning. *Decision Sciences Journal of Innovative Education*, 18(2), 291-312. <https://doi.org/10.1111/dsji.12207>
- Pınarcıoğlu, N. Ş., Kanbak, A. ve Önver, M. Ş. (2021). Covid-19 pandemisi sürecinde kırsal-kentsel ve sosyo-ekonomik farklılıkların uzaktan eğitime etkisi. *MSGSÜ Sosyal Bilimler*, 1(23), 28-48.
- Sancar, R. (2022). Examination of the relationship between the attitudes of teacher candidates towards technology and their opinions of distance education. *Journal of Educational Technology and Online Learning*, 5(4), 890-900. <https://doi.org/10.31681/jetol.1157339>
- Sanders D. W. ve Morrison-Shetlar, A. I. (2001). Student attitudes toward web-enhanced instruction in an introductory biology course. *Journal of Research on Computing in Education*, 33(3), 251-262. <https://doi.org/10.1080/08886504.2001.10782313>
- Sütüoğlu, T. ve Gökalp, E. (2022). From social to digital inequalities: The use of new media by the poor in Eskişehir, Turkey. *Connectist: Istanbul University Journal of Communication Sciences*, (63), 151-178. <http://dx.doi.org/10.26650/CONNECTIST2022-1130969>
- Şahin, A. (2021). Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin ve e-öğrenmeye yönelik tutumlarının incelenmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 10(4), 3496-3525. <https://doi.org/10.15869/itobiad.937532>
- Tüzün, F. ve Toraman, N. Y. (2021). Pandemi döneminde uzaktan eğitim memnuniyetini etkileyen faktörler. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(3), 822-845. <https://doi.org/10.25287/ohuiibf.780189>
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). (2020). Startling digital divides in distance learning emerge. <https://en.unesco.org/news/startling-digital-divides-distance-learning-emerge>
- Ünal, H. Z. ve Mert, P. (2022). Covid-19 salgını sürecinde uygulanan uzaktan eğitime ilişkin ortaokul öğrencilerinin algılarının değerlendirilmesi. *Erciyes Akademi*, 36(2), 519-538. <https://doi.org/10.48070/erciyesakademi.1064375>
- Yazgan, Ç. Ü. (2022). Attitudes and interaction practices towards distance education during the pandemic. *Education and Information Technologies*, 27(4), 5349-5364. <https://doi.org/10.1007/s10639-021-10843-2>
- Yılmaz, R., Sezer, B. ve Yurdugül, H. (2019). Üniversite öğrencilerinin e-öğrenmeye hazır bulunuşluklarının incelenmesi: Bartın Üniversitesi örneği. *Ege Eğitim Dergisi*, 20(1), 180-195. <https://doi.org/10.12984/egedf.424614>
- Zhong, Z., Xie, Z. ve Shi, Z. (2020). Online teaching in time of health crisis. *China Daily*, 6(3), 112-142. <https://www.chinadaily.com.cn/a/202003/28/WS5e7eacfaa310128217282a97.html>